

EVIG NATT
EN ARKTISK SPÖKROMAN

Originalalets titel: Dark matter

© Michelle Paver

© den svenska översättningen Bokförlaget Semic 2011

www.semic.se

Omslag: Monica Sundberg

Omslagsfoton: Johnér bildbyrå

Översättning: Birgitta Gahrton

Layout: Moa Edlund

First published in Great Britain in 2010 by Orion Books, an imprint of the Orion Publishing Group Ltd.

The moral right of Michelle Paver to be identified as the author of this work has been asserted.

All rights reserved.

Tryckt hos ScandBook, Falun 2011

ISBN 978-91-552-5677-7

EVIG NATT
EN ARKTISK SPÖKROMAN
MICHELLE PAVER

Översättning: Birgitta Gahrton

Embleton Grange

Cumberland

24 mars 1947

Bäste doktor Murchison!

Jag ber om ursäkt för mitt dröjsmål med att besvara Ert brev.

Jag är övertygad om att Ni förstår varför det faller sig svårt för mig att svara på Er förfrågan. För att uttrycka mig rakt på sak väckte Ni plågsamma minnen till liv som jag i tio års tid har försökt förtränga. Expeditionen lem-lästade en av mina vänner och dödade en annan. Det är något som jag inte gärna tänker på.

Ni nämnde att Ni arbetar på en monografi om "Tobiska störningar" - jag antar att Ni med detta menar abnorm rädsla. Jag beklagar att jag inte kan berätta något som kan vara till hjälp för Er. För övrigt har jag svårt att se hur Jack Millers "fall" (som Ni kallar det) skulle kunna förse Er med lämpligt material för ett sådant verk.

I Ert brev tillstod Ni att Ni inte vet mycket om Spetsbergen, och i själva verket inte heller om andra platser i det område som ofta kallas Arktis. Detta är inte överraskande. Det är inte många som har den kunskapen. Dock får Ni förlåta om jag ifrågasätter hur Ni då tror att Ni kan förstå hur en människa påverkas av att övervintra där. Att kämpa mot ensamhet och isolering; ja även med alla de bekvämligheter som vår moderna tid erbjuder. Framför allt att uthärda det ändlösa mörkret. Och omständigheterna gjorde ju att Jack hade oturen att vara där ensam.

Jag tror inte att vi någonsin får veta sanningen om vad som hände i Gruhuken. Emellertid vet jag tillräckligt mycket för att vara övertygad om att det var något ohyggligt som skedde. Och vad det än var, doktor Murchison, så var det något verkligt. Det var inte resultatet av någon fobisk störning. Och i detta sammanhang vill jag tillägga att jag - innan jag började ägna mig åt politik - studerade naturvetenskap under några år, och anser sålunda att jag har ytterligare ett skäl att kunna bedöma saken. För övrigt har ingen någonsin behövt tvivla på mitt omdöme eller föreslagit att skriva en monografi om mitt "fall".

Jag vet inte hur Ni har fått vetskap om att

Jack Miller skrev dagbok under expeditionen, men Ni har rätt - han gjorde det. Jag såg honom skriva i den åtskilliga gånger. Vi brukade pika honom för det, och han tog det med jämnmod, även om han aldrig visade oss vad den innehöll. Utan tvivel skulle dagboken, som Ni antyder, förklara mycket av det som skedde; men den har inte överlevt, och jag kan inte fråga Jack själv om det.

Alltså är jag rädd att jag inte kan hjälpa Er. Jag önskar Er lycka till i Ert arbete. Dock måste jag be Er att inte vända Er till mig igen.

Vänligen

Algernon Carlisle

I

Jack Millers dagbok
7 januari 1937

Det går inte, jag reser inte.

Jag kan inte vistas i Arktis ett helt år med de där typerna. De föreslår att vi ska "ses och ta ett glas" och sedan grillar de mig och visar tämligen tydligt vad de anser om en person som gått i vanligt pojkkläöverk och tagit examen i London. I morgon tänker jag skriva och meddela var de kan stoppa upp sin jäkla expedition.

Som de stirrade på mig när jag kom in på puben.

Den låg på en tvärgata till The Strand, alltså inte mina vanliga trakter, och den var full av välbeställda akademiker. Det luktade whisky och dyra cigarrer. Till och med barflickan var lite för fin.

De där fyra satt vid ett hörnbord och iakttog mig när jag trängde mig fram. De hade vida Oxford-brallor och tweedkavajer med den där eleganta nötta stilen som man

bara kan skaffa sig under veckoslut på ett lantgods. Och så kommer jag i mina slitna skor och min billiga kostym från Burtons. Sedan fick jag syn på glaset på bordet och tänkte, herregud, jag blir ju tvungen att bjuda på en runda och jag har bara en florin och ett trepennynt.

Vi hälsade och de slappnade av en aning när de hörde att jag faktiskt inte talar alltför ovårdat. Jag hade fullt upp med att fundera på om jag skulle ha råd att bjuda på öl, så det tog mig en stund att reda ut vem som var vem.

Algie Carlisle är tjock och fräknig med bleka ögonfransar och rödligt hår; han följer efter snarare än leder – han litar på att hans vänner ska berätta för honom vad han bör tycka. Hugo Charteris-Black är mager och mörk med ett ansikte som en inkvisitor som ser fram emot att sätta tändstickan mot ännu en kättare. Teddy Wintringham har utstående ögon som jag tror att han tror är genomskådande. Och Gus Balfour är en stilig blond hjälte direkt ur *The Boy's Own Paper*. Alla är i tjugofemårsåldern men med en önskan att verka äldre; Carlisle och Charteris-Black med mustascher, Balfour och Wintringham med pipor fastklämda mellan tänderna.

Jag insåg att jag inte hade en chans, så jag tänkte åt helvete med alltihop, säg som det är: lägg dig som ett offerlamm för slaktaren (om lamm kan morra). Så det gjorde jag. Bexhill-läroverket. Stipendium till University College of London. Depressionen som gjorde slut på min dröm om att få studera fysik, därefter sju år som exportkontorist hos Marshall Gifford.

De svalde det under tystnad, men jag kunde se hur de tänkte, *Bexhill, så otroligt medelklassigt; alla de där gräs-
liga husen vid havet i imiterad tudorstil. Och University
College ... inte precis Oxbridge, eller hur?*

Gus Balfour frågade om Marshall Gifford, och jag sa:
”De tillverkar förstklassigt brevpapper, de exporterar
över hela världen.” Jag kände att jag rodnade. För Guds
skull, Jack, du låter som mr Pooter.

Sedan frågade Algie Carlisle, den välgödde, om jag
kunde skjuta.

”Ja”, sa jag kort. (Nåja, jag *kan* skjuta tack vare
gamle mr Carwardine, pensionär efter att ha tjänstgjort
i protektoratet Malaya. Han brukade ta mig med till the
Downs och jaga kanin; men det är inte samma sorts skju-
tande som de här typerna är vana vid.)

Säkert tänkte Carlisle likadant, för han frågade ganska
misstänksamt om jag ägde något vapen.

”Armégevär, Pattern”, sa jag. ”Inte så märkvärdigt
men det funkar okej.”

Detta utlöste en kollektiv rysning, som om de aldrig
hade hört slang förr.

Teddy Wintringham nämnde trådlös telegrafi och
frågade om jag var insatt i det. Jag sa att jag skulle tro det
efter sex års tekniska kvällskurser, både allmän och högre
kurs; jag ville göra något praktiskt för att inte tappa kon-
takten med fysikstudierna. (Mer mr Pooter. Sluta *babbla*.)

Wintringham log svagt åt att jag verkade så besvrad.
”Jag har ingen aning om vad allt det där betyder, gamle

gosse. Men jag har förstått att vi behöver någon som du.”

Jag log muntert och föreställde mig samtidigt hur jag sköt håll i bröstet på honom med nyssnämnda gevär.

Men kanske var det inte tillräckligt muntert, för Gus Balfour – välborne Augustus Balfour – märkte att vi var på väg att tappa tråden och började berätta för mig om expeditionen.

”Vi har två syften”, började han mycket allvarligt och liknade mer än någonsin en skolpojks hjälte. ”Det ena är att studera nordpolsområdets biologi och geologi och isens rörelser. För detta ändamål ska vi sätta upp ett basläger vid kusten och ytterligare ett på själva glaciären – och därför kommer vi att behöva ett hundspann. Det andra och viktigare syftet är en meteorologisk kartläggning – vi ska tre gånger om dagen under ett år sända observationer till de statliga väderprognosmakarna. Det är för den sakens skull som vi får hjälp av marinen och krigsministeriet. De tycks anse att våra data kan bli till nytta om – ja, om det blir ännu ett krig.”

Det uppstod en besvärad paus och jag insåg att de hoppades att vi inte skulle komma in på något sidospår och börja diskutera läget i Spanien eller Nederländernas neutralitet.

Jag vände ryggen åt världspolitiken och sa: ”Och ni tänker uppnå allt det där med bara fem personer?”

Detta föranledde skarpa blickar från de andra, men Gus Balfour tog inte illa upp. ”Jag vet att det är mycket begärt. Men vi har tänkt igenom saken. Planen är att

Algie blir jägare, hundspanssförare och geolog. Teddy är fotograf och läkare. Hugo är glaciolog och tar hand om glaciären. Alla ska hjälpa till med meteorologin. Jag är biolog och, hm, expeditionens ledare. Och du blir, han avbröt sig med ett beklagande litet skratt, ”förlåt, vi *hoppas* att du blir den som sköter kommunikationerna.”

Han verkade genuint intresserad av att få mig med, och jag kunde inte undgå att känna mig smickrad. Sedan förstörde Hugo Charteris-Black, inkvisitorn, alltihop när han krävde att få veta varför jag ville följa med, och om jag verkligen förstod vad jag gav mig in på.

”Du inser väl hurdan vintern kommer att bli?” sa han och tittade stint på mig med sina kolsvarta ögon. ”Fyra månaders mörker. Tror du att du klarar det?”

Jag bet ihop tänderna och berättade att det var just därför jag ville åka: för att det var en utmaning.

Å, det där gillade de. Jag antar att det är sådant man lär sig på internatskolor. Jag var glad att jag inte hade berättat den verkliga anledningen för dem. De skulle ha blivit oerhört generade om jag hade sagt att jag var desperat.

Jag kunde inte längre skjuta upp att bjuda på en omgång. Varsin pint åt Algie Carlisle, Teddy Wintringham och Hugo Charteris-Black (för sju pence stycket), en halv till mig (ytterligare tre och en halv penny.) Jag började tro att jag inte skulle klara det när Gus Balfour sa: ”Ingenting för mig.” Han lät riktigt övertygande, men jag märkte att han försökte hjälpa mig. Det fick mig att skämmas.

Efter det gick allt bra en stund. Vi fick i oss våra öl och

sedan tittade Gus Balfour på de andra och nickade och sa till mig: ”Nå, Miller, hur är det? Vill du följa med på vår expedition?” Jag höll nästan på att sätta i halsen. ”Mm, ja”, sa jag. ”Ja, det tror jag att jag vill.”

De andra såg bara lättade ut, men Gus Balfour verkade påtagligt glad. Han dunkade mig upprepade gånger i ryggen och sa: ”Bravo, bravo!” Jag tror inte att han spelade.

Efter det bestämde vi tid för nästa möte och sedan sa jag adjö och gick mot dörren. Men i sista minuten såg jag mig över axeln – och uppfattade Teddy Wintringhams grimas och Algie Carlisles fatalistiska axelryckning. *Inte någon sahib precis, men jag antar att han får duga.*

Fånigt att bli så arg. Jag hade lust att marschera tillbaka och trycka ner deras självelåttna ansikten i deras alldeles för dyra öl. Vet ni hur det är att vara fattig? Att tvingas gömma skjortlinningarna, måla över hålen i strumporna med bläck? Veta att man luktar för att man inte har råd att bada mer än en gång i veckan? Tror ni att jag gillar det?

Det var då jag insåg att det hela var hopplöst. Jag kunde inte delta i deras expedition. Om jag inte stod ut med dem i några timmar, hur skulle jag då klara ett helt år? Det skulle sluta med att jag slog ihjäl någon.

Senare

Jack, vad tusan gör du? Vad tusan gör du?

När jag var på väg hem var det förfärlig dimma på Em-

bankment. Bussar och taxibilar kröp fram, tidningspojkar ropade med dämpade röster. Gatlyktorna var bara dunkelt gula fläckar som inte förmådde lysa upp någonting. Herregud vad jag avskyr dimma. Stanken, de rinnande ögonen. Smaken av dimman i halsen, som galla.

En massa människor hade samlats på trottoaren, så jag stannade till. De stod och såg på när en kropp drogs upp ur floden. Någon sa att det där nog var ännu en stackars sate som inte hade något arbete.

Jag lutade mig över räcket och såg tre män på en pråm. De halade upp ett bylte med blöta kläder på däck. Jag skymtade ett vått runt huvud och en underarm som hade fläkts upp av en av huggkrokarna. Huden var skrovlig och grå, som slitet gummi.

Jag var inte skräckslagen, jag har sett döda människor förr. Jag var nyfiken. Och när jag stirrade ner i det svarta vattnet undrade jag hur många andra som hade dött där, och varför det inte fanns fler spöken.

Man kunde tro att ett nappatag med döden skulle ha givit mig perspektiv på tillvaron, men så var det inte. Jag kokade fortfarande av ilska när jag kom till tunnelbanestationen. Jag var faktiskt så arg att jag missade min station och blev tvungen att stiga av vid Mordon och åka tillbaka till Tooting.

Dimman var tjockare i Tooting. Det är den alltid. När jag trevade mig fram längs min gata, kände jag mig som den sista levande människan.

I trappan upp till tredje våningen luktade det kokt

vitkål och desinfektionsmedel. Det var så kallt att det ångade ur munnen.

Det var inte bättre inne i mitt rum, men ilskan höll mig varm. Jag tog fram min dagbok och spydde upp alltihop. Åt helvete med dem, jag tänker inte åka.

Det var för en stund sedan.

Mitt rum är iskallt. Gaslågan kastar ett blekt sken som dallrar till var gång en spårvagn dundrar förbi. Jag är utan kol, har bara två cigaretter och två och en halv penny som ska räcka till nästa lön. Jag är så hungrig att magen har slutat knorra, eftersom den vet att det inte tjänar något till.

Jag sitter på sängen med överrocken på. Jag känner lukten av dimma. Och av resan jag har gjort två gånger om dagen, sex dagar i veckan, i sju år tillsammans med alla de andra grå människorna. Och av Marshall Gifford, där de kallar mig "College" för att jag har akademisk examen, och där jag för tre pund i veckan håller koll på skeppslaster av papper till ställen som jag aldrig kommer att få se.

Jag är tjugoåtta år och jag hatar mitt liv. Jag har aldrig tid eller energi att ta itu med hur jag skulle kunna ändra på det. Varje söndag går jag runt i något museum för att hålla mig varm, eller försjunker i en biblioteksbok eller pillar med radiosändaren. Men måndagen hänger redan hotfullt över mig. Och jag har alltid en känsla av panik inom mig, eftersom jag vet att jag inte kommer vidare, jag håller mig bara vid liv.

Ovanför spisen sitter en bild, "Ett arktiskt landskap",

som jag har klippt ut ur *Illustrated London News*. Ett oändligt snötäckt landskap och ett svart hav översållat med isberg. Ett tält, en släde och några eskimåhundar. Två män, klädda som Shackleton, lutade över en isbjörns kropp.

Den bilden är nio år gammal. För nio år sedan klippte jag ut den och fäste den över spisen. Jag gick andra året på universitetet och jag hade fortfarande drömmar. Jag skulle bli vetenskapsman och ge mig ut på expeditioner och upptäcka universums ursprung. Eller atomens hemligheter. Jag var inte helt säker på vilket.

Det var då tanken slog mig: just när jag stod och stirrade på "Ett arktiskt landskap". Jag tänkte på kroppen i floden och jag sa till mig själv: Jack, din *idiot*. Det här är din enda chans. Om du tackar nej, vad är det då för mening med att fortsätta? Ytterligare ett år hos Marshall Gifford och de kommer att få fiska upp *dig* ur Themsen.

Klockan är fem på morgonen och mjölkkärrorna skramlar förbi under mitt fönster. Jag har varit vaken hela natten och känner mig upprymd. Kall, hungrig, yr i huvudet. Men upprymd.

Jag ser hela tiden gubben Giffords ansikte framför mig. "Men Miller, det här är vansinne! Om några år är Ni kanske exportchef!"

Han har rätt, det är vansinnigt. Att ge upp ett säkert jobb i tider som dessa? Ett *tryggt* jobb, dessutom. Om det blir krig igen skulle jag bli frikallad från krigstjänst.

Men det kan jag inte tänka på nu. När jag kommer tillbaka *pågår* troligen ett nytt krig, så då får jag ge mig ut och

slåss. Eller, om det inte blir så, reser jag till Spanien och slåss.

Det är egendomligt. Jag tror att det blir krig, men det väcker inte så många känslor. Det enda jag känner är lättnad över att far inte är i livet och behöver uppleva det. Han kommer aldrig att få veta att det var förgäves som han utkämpade kriget som skulle göra slut på alla krig.

Och som jag sa, det tycks inte *verkligt*. Under detta enda år ska jag rymma från mitt liv. Jag ska få se midnattssolen och isbjörnar och sälar som kanar ner från isbergen, ner i grönt vatten. Jag ska till Arktis.

Det är sex månader tills vi seglar till Norge. Jag har smitt planer hela natten. Tänkt ut hur snart jag kan säga upp mig och ändå överleva till juli. Gått igenom arméns och flottans prislista och prickat för lämplig utrustning. Jag har skissat på en plan för konditionsträning och på en litteraturlista, eftersom jag har insett att jag faktiskt inte vet särskilt mycket om Spetsbergen. Bara att det är en ögrupp halvvägs mellan Norge och Nordpolen, lite större än Irland och till större delen täckt av is.

När jag började skriva den här dagboken var jag övertygad om att jag inte skulle följa med på expeditionen. Nu skriver jag för att jag behöver belägga det exakta ögonblicket när jag bestämde mig för att göra det. Kroppen i floden. Om det inte hade varit för den stackars saten skulle jag inte resa.

Så tack, du namnlösa lik, och jag hoppas att du har fått frid, var du än finns.

Jag ska resa till Arktis.

Jag har just lagt märke till en sak på den där bilden ovanför spisen. Det finns en säl i förgrunden. I alla dessa år har jag trott att det var en våg, men det är faktiskt en säl. Jag kan se det runda våta huvudet som sticker upp ur vattnet. Den ser på mig.

Jag tror att jag ska ta det som ett gott omen.